وێستگەکانی مردن ... نوسینی: شکۆ عومەر& شاهۆ قادر& سەنگەر قوباد

سەر تەختەی شانۆ بە لم داپۆشراوە بەبەرزی 15سم. لە سەرەتا تا کۆتایی نمایش ئاو و ئاگر لەسەر تەختەی شانۆ بەکاردەهێنرێت.
پێدراوەکانی سەر شانۆ بریتیین لە دوو پێڵاوی گەورە کە قەبارەی هەر یەکێکیان هێندەی تابوتێك دەبێت و، ئەکتەرەکان بە ئاسانی دەتوانن بچنە ناوییەوە و لێی دەربچن. لە نێوان بینەر و ئەکتەرەکانیشدا تۆڕێکی ماسیگرتن هەیە و هەڵواسراوە، بە جۆرێك دونیای ئەکتەر و دونیای بینەر لەیەکتر جیا دەکاتەوە.
لە دەستپێکی نمایشەوە تا کۆتایی، لە هەردوو سوچی کۆتاییی تەختەی شانۆدا دوو دەف هەن و بە بەردەوامی لە سەرەوە دڵۆپ دڵۆپ ئاویان تێ دەزێت. لە کۆتاییدا ئەکتەرەکان دەفە پڕ لە ئاوەکان هەڵدەگرن یەکێکیان دەیرێژێت بەسەر ئەویتردا و ئەویتریش دەفە پڕ لە ئاوەکە دەرێژت بەسەر بینەراندا.
لەم نمایشەدا دوو کارەکتەر بوونیان هەیە، کە هەردووکیان هەر یەك کەسن، بە جۆرێك هەر یەکەیان تاکێك پێڵاوی لە پێدایە و دەکرێ دەرهێنەر ئەو لەیەکچوونەیان لە نمایشدا تەوزیف و ڕوون بکاتەوە. (باشتر وایە ئەو ئەکتەرانەی ڕۆڵەکان بەرجەستە دەکەن تا ڕادەیەك لە یەکتر بچن.)
ئەتمۆسفێری نمایش بە گشتی کەشێکی خاو و لەسەرخۆیە، لە سەرەتاوە تا کۆتاییی نمایش، بێزاری و ماندوویەتی بە سیمای کارەکتەرەکانەوە دیارە.
وێستگەی یەکەم: تەنیایی
(کەسێك لەسەر پێڵاوێکی گەورە دانیشتووە، وەك ئەوەی لەسەر بەلەمێك بێت و خەریکی راوە ماسی بێت، قولاپێکی وەهمی فڕێ دەدات، چەند جارێك ئەم کردارە دووبارە دەکاتەوە بەبێ ئەوەی هیچی دەست بکەوێ.)
یەکەم: (بۆ قولاپەکە) بە نەفرەت بی. مرۆڤ تەنیاترین بوونەوەری کەونە.
دووەم: (لە ژێر لمەکەوە تەنها قاچێکی دەردێنێت) تەنیاترە لەویش؟
یەکەم: بەڵی. تەنیایی مرۆڤ لەو ساتەوە دەست پێدەکات کە دەکەوێتە سکی دایکییەوە. لەوێ نۆ مانگ و نۆ رۆژ تەنیا و تەنیا خۆیەتی، هیچ کەسێك شك نابات بۆ دڵنەوایی خۆی.

دووەم: تەنانەت دایکیشی؟
یەکەم: بەڵی تەنانەت دایکیشی.
دووەم: مەگەر تەکنەلۆژیا نالێت دایك هەر لە یەکەم ساتی دروست بوونییەوە هەست بە منداڵەکەی دەکات؟
یەکەم: لە درۆیەکی گەورە زیاتر نیە، ئەویش یەکێکە لە درۆکانی مرۆڤ خۆی، کە سەرەنجام هەموو هەوڵێکی بۆ ژیرکردنەوەی ژیان و خۆڕزگارکردنیەتی لە تەنیایی.
دووەم: بەبێ ئەوەی هیچ سوودێکی هەبێت.
یەکەم: دوای ئەوەش کە دێتە دنیاوە لەیەك ساتەوە، لە جەنجاڵترین شوێن، ئەو بۆ تەنیایی خۆی دەگری، تا هێزی تیایە دەگری! دەگری و دەگری و دەگری، کەسێکیش نیە لە تەنیاییەکەی تێبگات و بزانێت ئەم بونەوەرە بۆچی دەگری!
دووەم: من کە مناڵ بووم هەمیشە تەنیابووم، لەبەر ئەوەی بیرم لە تەنیایی ئەکردەووە و لە تەنیایی ئەترسام، ئەترسام کە گەورەش بم هەروا تەنیا بم. سەرەتا خووم بە دایکمەوە گرت تا لەو تەنیاییە رزگارم بێ.
یەکەم: بێسوود بوو.
دووەم: دواتر تەتکە و پەتکەیان خستە بەردەمم و خووم بەوان و بە خوشك و براکانمەوە گرت.
یەکەم:: هەر سوودی نەبوو.
دووەم: پاشان منداڵەکانی گەڕەك.
یەکەم: ئەوانیش دادیان نەدام.
دووەم: ئینجا هاوڕێکانی قوتابخانە.
یەکەم: هەروەها…
دووەم: لە هەرزەکاریدا پەنام بۆ دەیان شت برد و هەوڵی زۆرمدا، تا خۆم لە تەنیایی قوتار بکەم. (دوای کەمێك بیرکردنەوە، کە ئەیەوێت ئەو هەوڵانەی بیر بکەوێتەوە..) بۆ نمونە گۆرانیم ووت.
یەکەم: سوودی نەبوو.
دووەم: چوومە شانۆ و سینەماکان.
یەکەم: سوودی نەبوو.
دووەم: دەستم کردە مەشروب خواردنەوە.
یەکەم: سوودی نەبوو.
دووەم: تەواو بوومە کەسێکی بەدمەست و بێ سەواد.
یەکەم: سوودی نەبوو.
دووەم: بوومە پیاوکوژ.
یەکەم: سوودی نەبوو.
دووەم: سەفەرم کرد.

یەکەم: سوودی نەبوو.
دووەم: عەشقم کرد.
یەکەم: سوودی نەبوو.
دووەم: ژنم هێنا.
یەکەم: سوودی نەبوو.
دووەم: مرۆڤێکی دیکەم دروست کرد..
یەکەم: (بە هاوارکردنەوە قسەکەی پێدەبڕێت) هەر سوودی نەبوو.. ئەوەبوو هەڵەکەی من، تەنیایەکی وەکو خۆمم زیاد کرد، بەبێ ئەوەی بیر لەوە بکەمەوە ئەویش وەك من تەنیایە و کەسێك نابێ دەرەتانی خۆی بدات، چ جای ئەوەی ببێتە هاودەمی من و لە تەنیایی رزگارم بکات.
یەکەم: کەس لە تەنیایی من تێنەدەگەیشت.
دووەم: ئێستاش کەس تێیناگات.
یەکەم: سەرەتا ووتیان شێت بووە. بردمیان بۆ لای شێخ و سەید و تا دوو دوعام بۆ بکەن و لە شێتی چاکم بکەنەوە.
دووەم: هەر تەنیابووم، واتا هەر شێت بووم.
یەکەم: دواتر ووتیان توشی نەخۆشی نەفسی بووە و چەندین دکتۆری زۆر باش و شارەزا و باشیان پێکردم.
دووەم: من هەر تەنیا بووم، واتا هەر نەخۆش بووم.
یەکەم: دواجار چاریان نەما و بردمیان بۆ شێتخانە، تا چیتر نەبمە مایەی شەرم و عەیبە بۆیان، لەوێ بە زنجیر و کۆت بەستیانمەوە، چەندین ساڵی لە شێتخانە مامەوە.
دووەم: من هەر تەنیا بووم، واتا شێت بووم.
یەکەم: لە کۆتاییدا بۆم دەرکەوت کە هیچ شتێك چارەسەری تەنیایی من ناکات، چونکە من هەر وا دروست کراوم، بۆ ئەوە دروست بوومە تا بەتەنیا بمێنمەوە.
دووەم: لە تەنیایی خۆمەوە هەست بە ئازاری تەنیایی هەموو پێغەمبەرەکان کرد.
یەکەم تەنانەت تەنیایی خواشم لا روون بوەوە.
دووەم: ئیدی تەواو، تەنیایی بوو بە بەشێکی دانەبڕاو لە من، من و تەنیایی یەکتر تەواو ئەکەین.
یەکەم: من بە تەنیاییەوە جوانم و ئولفەتم پێوە گرتووە.
دووەم: ئێمە بە تەنیاییەوە ماوین. تەنیایی نەبێت ئێمە یەکتر ئەخۆین, خۆ ڕەنگە پراوەیەکیش بێ بۆ پاش مەرگ، چونکە لەوێ دووچاری تەنیاییەکی ئەبەدی دەبین.
یەکەم: تەنیایی مرۆڤ ئەنارشی دەکات، (بەدەم هاوارکردن)
دووەم: رقم لەقەرەباڵغییە، رقم لەدەوڵەتە، رقم لەمێژوومە، رقم

لەکۆمەڵگایە، رقم لە خۆشمە خۆشم.
یەکەم: (بەبێزارییەوە) مرۆڤ بۆ ئەوەی تەنیا نەبێت دەبێت رقی هەبێت.
دووەم: (دەنگێکی نزم) گەورەترین درۆیە کە دەڵێن مرۆڤ بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە. رابردوو، ئیستا، داهاتوو شایەدە، مرۆڤ لە دیواری ئەشکەوتەکان، لە دەرگای ئاودەستی مزگەوتەکان، لەکتێبی ئاسمانی، لەپەیامبەرەکان، لەنامەی دڵداری، لەناو پێخەف، بە ئاشکرا و نائاشکرا بە شەرم و بێ شەرم باس لە تەنیایی دەکات.
یەکەم: هەمیشه شەقاوە و چەقۆکێشەکان تەنیاترین کەسەکانن.
دووەم: پەیامبەرێك بەسەر خاچەکەیەوە هاوار دەکات خودا بۆ بەتەنیا جێتهێشتم. ئەکتەرێك دەڵێت شانۆ تەنیای کردم، حوسێنێك لە تەنیایی سەحرادا بێکەسکوژ دەکرێت. عەبدێکی موتیع بەخشوعەوە دەڵێت تەنیایی خوای منە…..(بەشێکەوە ستێپ کادر دەبێت) تومەز لە تەنیاییدا هەموو شتێتەکانی لێ تێکەڵبووە و خودا و تەنیایی بێ لێکجوودا ناکرێتەوە. لەئەزەلەوە تەنیاییەك لەبوونی مرۆڤدا هەبووە.
یەکەم: واز لەوە بێنە ، ئایا تۆ لەمردن دەترسیت؟
دووەم: من لەتەنیایی دەترسم! بەدەم گۆرانیی : ناترسم، من لەمردن ناترسم، من لەتەنیایی دەترسم ئای تەنیایی، وای تەنیایی ئەی تاجی مەملەکەتی دڵڕاوم ئەی خورپەی ، دڵەی ترساوم ئای تەنیایی ، وای تەنیایی.
یەکەم: زەمەنی تەنیایی تەواو، سەدەیەکیش ئەبێ عارفێك پەیدا نەبووە، دێوانەیەك هەڵنەکەوتووە. ئێستا ئیدی هەموشتەکان بوون بەگشت، بوون بە کۆ، بەژمارە، هەمومان ژمارەین، هەمومان کۆین، بەڕێی من، تۆ هەموومان ژمارەین. لەئاکامی تەقینەوەی بۆمبێك لەپایتەخت 6 هاوڵاتی بوونە قوربانی، لەخۆپیشاندانی چەپرەوەکانی باشوور 4 چالاکەوان دەستگیرکران. لەتەقینەوەی کانیکی خەلوز لە خۆرهەڵاتی دوور 200 کرێکار گیانیان لەدەستدا. _ لەئاکامی داڕووخانی شاخێکی بەفرین لە جەمسەری باکوور هەزاران کەس بوون بە قوربانی. بۆیانە هەموومان ژمارەین، ژمارەیەکی هیچ، مردنی کەسێك، تەنیاییەك، بەهای تاکیك قۆندەرەی نییە. قەت بیستوتە، بینیوتە، بڵێن کەسێك مرد؟ یەکەم: ئادەی پێم بڵێ کوا مەرگی تەنیاییەك؟ نییە.
دووەم: نییە
یەکەم: نییە بێگومان، تەنیایی لاقەکرا، تیرۆرکرا.
دووەم: لەبیرمە کاتێك هەواڵی مەرگی گۆرانبێژێك بلاوبۆیەوە کچێك لەترسی تەنیایی، لەشێکی تەنیابوون خۆی لە بینایەك هەڵدایە خوارەوە.

یەکەم: زۆرجار تەنیایی خۆمان لەوانی دی دەبینین، کت و مت وەك ئەو کچەی کە باسی دەکەی.
دووەم: نا نا واز لەو قسە پڕوپووچانە بێنە تەنیایی لە هەموو شوێنێکە، لە پێکێکی شەراب دایە، لەمینبەری مزگەوتە، تەنیایی لەسینگی قەحپەیەکە، تەنیایی لەنیگای هەتیوێکە، تەنیایی ماڵێکە، شەقامێکە، درەختیکە، تەنیایی ئەواتا وا لە ئاسمانە. تەنیایی بۆ من لە هەموو شتێك پێویستترە.
یەکەم: تۆ لەترسی مردن حەز بە تەنیایی دەکەی، بێئاگا لەوەی بزانی تەنیایی تاکە وێستگەی بەر لە مردنە ترس و تەنیایی لەهێلکەدانی مەرگەوەهاتوون.
دووەم: تەنیایی باشترین هاوڕێمە.
یەکەم: کەواتە تەنیاییت باش
دووەم: تەنیاییت باش
یەکەم: تەنیاییت باش
دووەم: تەنیاییت باش
(بێدەنگی)
هەردووکیان بەیەکەوە: تەنیایی من ئەکوژێت….
وێستگەی دووەم: چاوەڕوانی
(هەریەکەیان لەسەر نوکی یەکێك لە پێڵاوە گەورەکان دانیشتووە و چاوەڕوانن، (خەریکی گوڵەبەڕۆژە خواردنن یان هەر وەسیلەیەکی دیکە بۆ خۆخافڵاندن، بۆ نمونە؛ دەکرێ خۆیان بە تەسبیحەوە سەرقاڵ بکەن) بە دەم چاوەڕوانییەوە هێدی هێدی جلەکانی بەریان دادەکەن، تا تەواو رووت دەبنەوە، لە کۆتاییدا خەویان لێدەکەوێت، دواتر رادەچەڵەکێن).
یەکەم: نەهات؟
دووەم: نازانم.
یەکەم: پێویست بوو بێت.
دووەم: (بەسەرسوڕمانەوە) یانی بۆ دەبوو بێت؟ ئەم پێویستبوونە لە چییەوە سەرچاوەی گرتووە، تەنها لەبەر ئەوەی ئێمە رزگارمان بێ؟!
یەکەم: ئاخر خۆی وایووت….
دووەم: (قسەکەی پێدەبڕێت) خۆی درۆی کرد.
یەکەم: ئەو هەمیشە هەروا بووە. ئێمەش هەروا دەمێنینەوە.
دووەم: (بەدەم چاوەڕوانییەوە) من بە چاوەڕوانی کێشکراوم.
یەکەم: ناتوانم چاوەڕوانم نەبم.
دووەم: چاوەڕوانی لەدایکبوونی خۆمم. چاوەڕوانی گەورە بوونم، چاوەڕوانی دەرچوونی ریش و سمێڵمم، چاوەڕوانی گەورەبوونی مەمکمم، لە وێستگەی پاسدا چاوەڕوانی خۆشەویستەکەمم، چاوەڕوانی ژنهێنانم،

چاوەڕێم کوڕێك بێتە خوازبێنیم، چاوەڕێم مناڵێکمان ببێ، چاوەڕێم دەوڵەمەند ببم، چاوەڕێم ببم بە کەسێکی ناودار و ناسراو. چاوەڕێم بانگ بدات و نوێژەکانم بکەم، چاوەڕێم قیامەت بێت. چوزانم گرنگ ئەوەیە من چاوەڕێم.

یەکەم: هەمیشە بیانوییەکم هەیە بۆ چاوەڕوانی.

دووەم: ئەو شارەی منی تیام، هەر خۆی وێستگەیەکە بۆ چاوەڕوانی.

یەکەم: منیش کوڕی ئەو بستە خاکەم کە پێیدەوترێت زێد، بۆیە قەدەرم وایە.

دووەم: زۆر هەوڵیان لەگەڵمدا تا لەم قاڵبەی خۆم بێمە دەرێ و ئاسایی بژیم.

یەکەم: ئەوان ئەزانن کە راستگۆم لە باس کردنی ئازارەکانی خۆم.

دووەم: بەڵام هەمیشە ترسیان هەیە لە باسکردنی ئەو ئازارە ئەبەدییانە.

یەکەم: هەموو نوسەرە گەورەکان ناتوانن من لە چاوەڕوانی دەربکەن (لێرەدا هەردووکیان دیمەنێك لە شانۆیی (بەدەم چاوەڕوانی گۆدۆوە) بەرجەستە دەکەن و یەکێکیان ئەچێتە پشتی پەردەوە و دارێکی ووشکهەڵاتوو دێنێت و ئاماژە بۆ ئەوی دیکەیان دەکات کە دەست بکەن بە بەرجەستەکردنی دیمەنێکی نمایشەکەی گۆدۆ).

یەکەم:

دووەم:

هەردووکیان بەیەکەوە: بە دەم چاوەڕوانییەوە رۆحمان دەرچوو.

وێستگەی سێیەم .. نامۆبوون

وێستگەی چوارەم: ترس

(ئەکتەری یەکەم و دووەم لە شێوەی جەلاد و قوربانی دێنە سەر تەختەی شانۆ و یەکەم قامچییەکی بەدەستەوەیە و پەتێکی لە ملی دووەم کردووە و رایدەکێشێ و هەر جارەوە و قامچییەکی پێدا دەکێشێ.)

یەکەم: ئێستا یارییەکە دەست پێدەکەین. من ئەمەوێ ئەمشەو کەمێك دڵخۆش بم. بێگومان ئەویش بە ئازاردانی تۆ.

دووەم: (شەکەت و ماندووە و کۆڵەپشتێکی قورسی هەڵگرتووە، بە ئاماژەیەك نیشانەی رەزامەندی دەردەخات).

یەکەم: دەی فەرموو.

دووەم: (دەیەوێت سەما بکات بەڵام ناتوانێ و دەکەوێتە سەر ئەژنۆ.)

یەکەم: چیە؟ وادیارە رۆڵەکەی خۆت بیرچوەتەوە؟!

دووەم: هەرگیز گەورەم (دووبارە خۆی کۆدەکاتەوە بۆ یارییەکە).

یەکەم: (قامچییەك رادەوشێنێ و هاوار دەکات) دەی هاوڕێکەم دەی، تۆ ئەمشەو شادیهێنی ئێمەی. دەی بەختەوەرمان کە.

دووەم: (هەرچۆنێك بێت هەندێ جوولەی شێوە سەما یان هەڵپەڕین دەکات بەڵام لە کۆتاییدا لە بێهێزیدا توانای نامێنێ و دەکەوێتە سەر زەوی).

یەکەم: (بە قاقایەکی بەرز پێدەکەنێ و پێ دەخاتە سەر پشتی دووەم). ئێمە لە ئەزەلەوە هەر وابووینە، بەبێ بوونی هیچ یاسا و چوارچێوەیەکی دیاریکراو، خۆمان جەلادی خۆمانین. هەر خۆمان وادەکەین ببینە قوربانی. جەلادبوون و قوربانیبوونی خۆمان لە دەستی خۆمان دایە.

دووەم: (لە رۆڵی قوربانی دەردەچێت و کۆڵەپشتەکەی لە خۆی دەکاتەوە و خۆی دەتەکێنێت و هەڵدەستێتە سەرپێ). تاکە هۆکارێك کە ئێمە بکاتە قوربانی بریتییە لە ترس. ترس لە لەدەستدانی ئەو سەروەرییەی کە نیمانە، ترس رابردوو و داهاتوو و ئێستاشمان وادەکات پشت بۆ یەکتر نەوی بکەین و خۆمان بکەینە قوربانی و ئەویتریش جەلادی گیانی خۆمان.

یەکەم: ئێمە لە یەککاتدا هەر خۆمان جەلاد و خۆشمان قوربانیین.

دووەم: ترسی ئێمە نەبڕاوەیە، مرۆڤ ترسنۆکترین بونەوەرە، ئەو لە هەموو شتێك دەترسێت، تەنانەت لە خۆیشی.

یەکەم: ترس لە باوك.

دووەم: ترس لە خوا.

یەکەم: ترس لە ناوبانگی خیزان.

دووەم: ترس لە تەریقبوونەوە.

یەکەم: ترس رێگایەکە بەرەو مردن، ڕێگایەکیشە بۆ مانەوە لە ژیان.

هەردووکیان بەیەکەوە: ترس ترس ترس ترس ترس (هەریەکەیان بەرەو سوچێکی پشتەوەی شانۆ دەڕۆن و دەفە پڕ ئاوەکان دێنن و دەیکەن بەسەروچاوی یەکتردا و دەست دەکەن بە دەف ژنین و تا هێزیان لەبەر دەبڕێت و دەکەون و کۆتایی بە نمایش دێت).

تەواو..

بەهاری 2016
کەرکوك.

*هەر دەرهێنەرێك ویستی کارکردنی تێیدا هەبوو دەتوانێ بێگەڕانەوە بۆ نوسەر کاری تێدا بکات

تەوەرەی دەنگەکان س□ بارەت بەکاری هەروەزی… ستاری چیمەنتۆ

کورتەیەك بۆ ناساندنی هەرەوەزی :

هەرەوەزی دیاردە و بوونێکی مێژوویی و جیهانیی هەیە، هەرچەندە زۆر جار ڕەنگ و دەنگی سەردەمی سەرهەڵدانەکەی خۆی گرتووە؛ هەندێك جار وەك خۆکۆمەکیی ئایینی گروپە ئایینی و ڕێڕەوییەکان دەرکەوتووە و هەندێك جار وەك خۆکۆمەکیی خێڵەکی و گوندەکان دەرکەوتووە و هەندێك جاریش وەك خۆبەسێی کۆمەڵە هاوچەرخەکان لە سەردەمی جەنگەکان و قاتوقڕیی وشکە ساڵەکان دەرکەوتووە، بەڵام ل□ نێو هەموو سەردەمەکان هەرەوەزی و بیرۆکە و ئاوەزی ژیانی هەرەوەزیی بەجۆرێك بوونی هەبووە .

ل□ نێو ئەم ڕۆژگارەش لە هەرێمی کوردستان خەریکە ل□ نێو دەروونی قەیرانە ئابووریی و کولتووریی و مۆڕاڵیی و ڕامیاریی و جەنگیی- سەربازییەکان بەجۆرێك هەروەزییەکان و بیرۆکەی هەرەوەزی کۆمەڵایەتیی وەك ئەڵتەرناتیڤێك خۆی دەردەخاتەوە. سایتی دەنگەکان وەك بڵندگۆی دەنگە ڕۆشنبیر و ڕەخنەگر و ناڕازی و بەهەڵوێستەکان بۆ ڕۆشنایی خستنە سەر مێژووی بزووتنەوە و بیرۆکە هەرەوەزییەکان لە هەرێمی کوردستان و ناوچەکە ئەم تەوەرەیەی بۆ گفتۆگۆ و لێدوان لەو بارەوە کردووەتەوە، بە هیوای سەرهەڵدان و درووسبوون و دروستکردنی دیالۆگ و لێدوانیی جەماوەریی و کۆمەڵایەتیی ل□ بارەی هەرەوەزی و بزووتنەوەی هەرەوەزی وەك ئەڵتەرناتیڤ.

لێرەدا بە زنجیرە وەڵامی نووسەران و چالاکوانانی بواری هەرەوەزی بڵاو دەکەینەوە.8

بەڕێز: ستاری چیمەنتۆ

دەنگەکان- سەرەتا ئەگەر بکرێت کورتەیەك لەبارەی ڕابووردووی چالاکی خۆت و ئاراستەی بیرکردنەوەت بۆ خوێنەران بگێڕیتەوە؟

من ناوم ستار حەمەعەلی لە ناو بەشێک لە هاوڕێ و دۆست و هەندێک لە

میدیاکان و تۆڕی کۆمەڵایەتیی فەیسبوک دا بە ستاری چیمەنتۆ ناسراوم. لە سەرەتای هەشتاکانەوە بە مارکسیزم ئاشنا بووم و لەگەڵ کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان دەستم بە سیاسەت کردن کرد و هەر زوو لە کۆمەڵە و حیزبی کۆمونیستی ئێران و پاشان مارکسیزمی شۆڕشگێڕ و کۆمونیزمی کرێکاری، کە لەدەروونی هەمان ئەو حیزبەدا سەریان هەڵدا نزیکبوومەوەو لە٢١ تەممووزی ١٩٩٣ دا یەکێک لە ٢٥٠ کەسە پێکهێنەرەکەی حیزبی کۆمونیستی کرێکاریی عێراق بووم وپاشان لە ساڵی ٢٠٠٤ و٢٠٠٥ لە ئەنجامی دروست بوونی جیاوازی و سەرهەڵدانی کێشەکان ناچار بە چوونە دەرەوە لە حککع کراین ولەساڵی ٢٠٠٥ دا لە دامەزرێنەرانی حیزبی کۆمونیستی کرێکاریی چەپی عێراق بووم. ئێستا زیاتر لە پێنج ساڵە ئەندامی هیچ حیزبێک نیم و وەک کۆمونیستێک چالاکیەکانم دەکەم. من لە سەردەمی ڕاپەڕین و پێکهاتنی شوراکاندا هەڵسوراوی شورای گەڕەکی شێخ محەدینی سلێمانی و ئەندامی شورای سەرتاسەری شار بووم.لە ئاوارەییەکەشدا لە دامەزرێنەرانی شورای کەمپی ئاوارەیی دووئاو بووم لە ئێران. من لە مانگی ئابی ساڵی١٩٨٩ هەتا مانگی سێپتامبەری ١٩٩١ لە کارگەی شوشەی ڕومادی کارم کردوە و پاشان لە ئۆکتۆبەری ١٩٩١ خۆم گواستەوە بە کارگەی چیمەنتۆی طاسلوجە . لە ساڵی ١٩٩٨ ەوە لە ئەڵمانیا دەژیم.

دەنگەکان – "بزووتنەوەی هەرەوەزی" ئەم دەستەواژەیە بە تۆ چی دەگەیەنێت ؟

سەرەتا ولەوەڵامی یەکەم پرسیارتاندا ، من پێموایە کە تەنها دەستەواژەکە بەڕووتی پێناسەیەکی تەواوو پڕ بە پێستی ئامانجەک بەیان ناکات و بۆیە دەبێت قسەو پێناسەیەک بە بزوتنەوەکە، بزوتنەوەی هەرەوەزی بکەین، کە ئەویش بریتیە لە کۆبوونەوەی هێزێکی لە بن نەهاتووی ئینسانەکان لەدەوری یەکتر ولە پێناو یەکتردا بۆ دابینکردنی ژیانێکی ئاسوودەو باشتر بە هەر هەموویان بە بێ جیاوازی. ئەوەی کە چۆن چۆنی و گەرەنتیی بەردەوامیی و بەسەرکەوتن گەیاندنی دوا ئامانجەکەی لە چی دایە؟ ئەوە دواتر دێمە سەری.

دەنگەکان – بە بۆچوونی تۆ هەرەوەزییەکان ئامرازی ڕیفۆرمکردن یان ئەڵتەرناتیڤن؟

هەرەوەزییەکان بۆئەم سەردەمە من ئاوا دەیبینم ، کە لە ئێستادا دەست بردنە بە کۆمونە سەرەتاییەکان بەڵام لە هەناوی نەهەنگی سەرمایەداریی دەندەدا، بۆیە لە ئێستادا تەنها ڕیفۆرمە و نەبووەتە ئەلتەرناتیف، بەڵام هیچ بێ هیوا نیم لەوەی کە گەر ئەوانەی

دەیانەوێ دنیا بە قازانجی مرۆڤایەتی بگۆڕن ، هاوکار و پشتیوانی ئەم بزوتنەوەیە بن ئەوا بە دڵنیاییەوە دەگۆڕێت بە دەسەڵاتی ڕاستەوخۆی خەڵکی کەواتە دەبێتە ئەلتەرناتیڤ.

دەنگەکان – بە پشتبەستن بە کامە بنەما و ئەزموون هەرەوەزییەکان دەخرێنە خانەی ئامانجی بزووتنەوەی ڕیفۆرمیستی یان خزمەتکردن بە مانەوەی سیستەمە چینایەتییەکە ؟

هەرەوەزییەکان یاخود بزوتنەوەی هەرەوەزی، نە کۆمەڵەیەکی خێرخوازیی سەر بە ئاین و مەزهەبێکن کە ببێتە وەسیلەی بازاڕگەرمیی سەنعەتکارانی دین، وە نە ڕێکخراوەیەکی دروستکراوی کۆمپانیا ئابووری و بازرگانییەکانی بازاڕی سەرمایەیە، تا خزمەت بە مانەوەی سیستەمی چینایەتی بکات، بەڵکو ئەوە کەسی هیچ کارە و دوورە دەستە، کەسی بێ ئەلتەرناتیڤە، کە لەهەر شوێنێکدا هەرەوەزییەکان دروست بوو لە جیاتی پشتیوانیکردن و هاوکاری و ڕێکخستن و گەورە کردن و هەوڵدان بۆ ئەوەی ئەو هێزە ببێتە بەدیل بە شکستیدا دەبات و هەزار و یەک ناوو ناتۆرەی ڕیفۆرمیستی و خزمەتکاری سیستەمی چینایەتی دەخاتە پاڵ. لە لایەکی تریشەوە گەر هەرەوەزییەکان ئاگاهانە و هوشیارانە دەستی بۆ نەبرێت و ڕێک نەخرێت، بێگومان بۆرجوازی دەسەڵاتداران هەرگیز بینەر نەبوون و نابن و حەتمەن دەست وەر دەدەنە ناو هەموو وردەکارییەکانی هەرەوەزییەکان و دەیقۆزنەوە بۆ خۆیان و ئەو کاتە هەرەوەزییەکان ، نەک هەر دەبنە ڕیفۆرمیست، بەڵکو ڕێک دەبنە ڕێکخراوە زەردەکانی سەر بە دەسەڵاتی سەرمایە.

دەنگەکان – کەسانێك ئاوای دەبینن، ئەم کارە هەرەوزییانەی کە لە ناوچەی خانەقین دەستی بۆ براوە، لە بنچینەدا کاری دەسەڵاتە و دەبێت فشار بۆ دەسەڵات ببرێت لە جیاتی کاری هەرەوەزی. ئەی ئێوە ئێوە چۆن دەبینن؟

نە خێر من هەرگیز پێم وانییە، کە ئەمەی وا ئێستا هەرەوەزییەکانی خانەقین دەیکەن کاری دەسەڵات بێت و دەبێت بە فشار بەسەر دەسەڵاتدا بیسەپێنین، چونکە بە بڕوای من تەنها ئەو کەسانە وا دەڵێن، کە کاری هەرەوەزی تەنها لە دروستکردن وتەواو کردنی پرۆژەی قوتابخانەیەک یان خەستەخانەیەکدا دەبینن ، کە دیارە ئەمە بە تەنها ، کاری دەسەڵاتە و دەبێت ئەو بیکات، بەڵام بەبڕوای من کاری هەرەوەزی تەنها ئەوە نییە و زۆر لەوە فراوانترە. چونکە کاری هەرەوەزییەکان بریتییە لە هێنانە مەیدانی هێزی سەربەخۆی خەڵک و

دروستکردنی بڕوا بە خۆ بوون و پێکەوەگرێدانی ئەو هێزانە و گەڕانەوەی ئیرادە بۆ خودی خەڵکی، تا لەوێوە بتوانێت فێری چۆنیەتی بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات و بەڕێوەبردنی کۆمەڵگە ببێت. کەواتە کاتێک کە ئەو هەرەوەزیانە دەست دەدەنە پرۆژەیەکی لە شێوەی درستکتدنی قوتابخانەیەک و دواتر لەسەردەستی خۆیاندا تەواو دەبکرێت، ئەوا هەر خۆشیان دەبێت چۆنیەتی دەست بە کار بوون خوێندن لەو قوتابخانەیە و بڕیار لەسەر شێوازی وانە خوێندن و وەرگرتنی مامۆستاکان و .جۆرو ناوەڕۆکی دەرسەکان دەدەن..

دەنگەکان – چۆن دەتوانین هەرەوەزییەکان بە ئەڵتەرناتیڤ ببینین، ئەو گۆڕانە پۆزەتیڤانە چین، کە هەرەوەزییەکان وەك ڕێتکەرەوەی کردەوەیی سیستەمە چینایەتییەکە نیشاندەدەن، چ کاراییەکیان لەسەر خۆڕاکردن و بەهێزکردنی ڕەوتی گۆڕانی کۆمەڵایەتی و کولتووریی و ڕۆشنبیریی گشتی دەبێت ؟

هەروەک لەسەرەوە ئاماژەم پێدا ، هەرەوەزییەکان وەسیلەی گەڕانەوەو ئیرادەیە بۆ تاکی کۆمەڵگە، بەیە کاتێک تاک مومارەسەی هێزوتوانایی و ئیرادەی سەربەخۆی خۆی دەکات، ئەو کات بیر لە هێزی گشتی و سەربەخۆی کۆمەڵگە دەکات و لەوەوە لەگەڵ تەواوی هاوچینەکان و هاوکارەکانی تری بیر لەوە دەکاتەوە کە بەرهەمی کاری ڕۆژانە و تەواوی هۆشیارییەکان لە پێناو گەشەی کۆمەڵگەدا دەبێت زیاتر گەشەی پێبدرێت و کە بکرێتەوەو هەماهەنگ بکرێت.و لەرێوە خۆڕاکردنی ڕەوتی گۆڕانی کۆمەڵایەتی لە هەموو ڕوویەکەوە دەست پێ دەکات و ئیتر وردە وردە کاروبیرکردنەوە دەچێتە سەر چۆنیەتی دروست کردنی هێزی گشتی و سەرتاسەری کە ئەویش هێزی کەبوونەوە گشتیەکانی خەڵکە لە شوێنی کار و ژیانیاندا.ئەوکات ئیتر .ئەلتەرناتیڤ بریتی دەبێت لەوهێزە کەکراوەیە و نوێنەرانی هەڵبژێردراوی ئەو کەبوونەوە گشتیانە .

دەنگەکان – چ ئاسۆ و ئامانجێك لە سەرهەڵدانی بزووتنەوەی هەرەوەزی لە هەرێمی کوردستان و خۆرهەڵاتی ناوین دەبینیت ؟

تاکە ئاسۆیەک کە لەم بزوتنەوەی هەرەوەزیانەدا لەم ناوچەیەدا دەیبینم، ئەوەیە کە خەڵک بە گشتی وە بە تایبەت خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێش جیتر خۆشخەیاڵ نەبن بە دەسەڵاتە چەوسێنەرکانی سەر سەریان و لە هەوڵی خۆهوشیارکردنەوەو کۆکردنەوەی هێزی خۆیان و کۆبوونەوە لەدەوری یەکتردا بن.

دەنگەکان – لە ڕووی مێژووییەوە، ئایا بزووتنەوەی هەرەوەزی لە ناوچەی لەدایکبوون و ژیانی خۆت هەبووە یان بەخۆت تاکو ئێستا لەناو هەرەوەزییەك ژیاوی ؟

بە بڕوای من بزوتنەوەی شورایی لە ئازاری 1991 دا، کە لە زۆربەی هەرە زۆری شاروشارۆچکەکانی کوردستانی عێراقدا بەکردەوە دەستی برد بۆ کۆبوونەوە گشتییەکان و پێکهێنانی شوراکان ، تا ئێستا ڕۆشنترین باشترین نمونەی کاری هەرەوەزی و هێنانە مەیدانی هێزی خەڵکی بوو ، وە منیش خۆم یەکێک بووم لەو دەیان و سەدان هەڵسوڕاوو و نوێنەرانەی کە لە ڕێگای کۆبوونەوە گشتییەکانی خەڵکییەوە هەڵبژێردرابووم و لە ماوەی ئەو چەند هەفتە کەمەی تەمەنی شوراکاندا کرێکارانی کارگەکان و گەڕەکەکان و فەرمانگەکان توانیان زۆربەی هەرە زۆری کارو پێداویستییەکانی ژیانیان لە نمونەی دامەزراندنی خەستەخانە بچوکەکان و پاککردنەوەی شارو ڕێگاوبانەکان، کەلەدوای ڕاپەڕین تێکشکابوون و زیانیان پێگەیشتبوو ، پەیداکردنی خواردن و دابەشکردنی لە ڕێگای ئەو نوێنەرانەوە بە سەر خەڵکیدا و بەڕێوەبردنی زۆرێک لەفەرمانگەکان و بەشێکی بەرچاوی کارگەکان لەلایەن خودی خەڵکەوە، لە کاتێکدا کە هێزەکانی بەرەی کوردستانیی حیزبە قەومی و ئیسلامییەکان خەریکی دزی و جەردەیی و پاراستنی سەرۆک جاش و بەڕێوەبەرانی کارگاکان و دەوڵەمەندانی تاوانباری کوردستان بوون..جگەلەوەش تەنانەت لە ئاوارەییەکەشدا کاتێک کە من لە کەمپی ئاوارەیی (دووئاو) بووم یەکێ لە جوانترین و کاراترین نمونەکانی دەسەڵاتی خەڵک و دەسەڵاتی کۆبوونەوەگشتییەکان ، ئەو شورایە بوو کە لەو کەمپەدا لەلایەن خودی ئەو خەڵکەوە لە ڕێگای کۆبوونەوەی گشتیی ئاوارەکانی ئەو کەمپەوە پێکهات و ئەو شورایە توانی لەوماوەی چوارهەفتەی کارکردنیدا باشترین نمونەی دەسەڵاتی خەڵکی بێت و هیچ کارێک بە بێ گەڕانەوە بۆ خەڵکی نەکات.
ئەوەی کە زۆر گرنگە دەبێت ئیشارەی پێبدرێت ئەوەیە کە ئەم بزوتنەوەیە هەم لە کوردستان و هەم لە ئاوارەییەکەشداکەسە سۆسیالیست چەپ و کۆمونیستەکان، کەسە هۆشیار و ئازادیخوازەکان کە بڕوایان بەوەبوو کا تەنها کاری شورایی و هەرەوەزی و کۆبوونەوەگشتییەکانی خەڵک دەتوانێت کۆمەڵگە لە جەوسانەوە و سەرکوت ڕزگار بکات و دنیای سۆسیالیست بەدیبێت، هەر ئەوانە دەست پێشخەر و چالاکی ئەو شورا و کۆبوونەوە گشتیانە بوون. وە هەر دەبێت بەرەی چەپ کۆمونیستی بەو هەستێت و ئەنجامی بدات.

دەنگەکان – ئایا هەروزییەکان تەنیا ئاڵووێرکردنی کۆمەکی

کەمەــایەتین، یــان واوەتــر لەوە دەتــوانن ببنە ئەڵتەرناتیڤی بەرهەمهێنان و بەکاربردنی باوی بۆرجوازییانەی ئێستا؟

وە من هەرچەندە هەوڵ و کارە هەرەوەزییەکان کوردستانی سوریام بە چاوی خۆم نە دیــوە، بەڵــام زۆرێــک لە بەڵگەکــانی وەک کۆبــوونەوە گشتییەکانی شاروشارۆچکەکان و ڕۆڵی بەرزی ژنان لەوێ، بوونی هێزی بەرەنگار بوونەوەیەکی بەوێنە بەرەووی تاریکی کۆنەپەرستی بانگەوازو کاری بەکردەوە لە پێناو یەکسانیی هەمەلایەنەی ژن و پیاوو زۆر کاری تریش بەڵگەی ئەوە دەدەن بە دەستەوە کە دەسەڵاتی خودی خەڵک و کۆبوونەوەگشتییەکان و شێوازێک لە کاری شورایی هەرەوەزیی بەرز لەوێ بوون هەیە، دیارە ئەمە بەلەبەرچاوگرتنی ئەوەش کە هێشتا من گومانم هەیە لەوەی کە ئایا حیزبی دەسەڵاتدار لەوێ تا چەندە لەو دەستکەوتانە پشتیوانیی بەردەوام دەکات..

دەنگەکان – ئایا هەر ئێستا هیچ ئەزموونێکی کردەیی و جێکەوتوو یان پەرەسەندوو لە هەرێمی کوردستان و خۆرهەڵاتی ناوین دەبینیت ؟

لە وەڵامی دوا دوو پرسیارتاندا دەمەوێ ئەوە بڵێم کە ڕۆڵی گرنگ و سەرەکی لە گەشەی هەرەوەزییەکان و گەشەپێدانی کۆبوونەوە گشتییەکانی خەڵکی لە شوێنی کاروژیان و بەرفراوانکردنەوەی، تەنها و تەنها لە گرەوی هاتنە مەیدانی ڕاشکاوانە بوێرانەی خودی خەڵکە لە پێناو پاراستن وگەشەدان بە ژیاندا. وە لە پێناو ئەمەشدا دەبێت کۆمونیستەکان، چەپەکان و سۆسیالیستەکان ڕۆڵی سەرەکی بەرچاویان هەبێت لە کۆکردنەوەو ڕێکخستنی ئەو توانا و هێزە شاراوەیەی خەڵکیدا، چونکە ئەوە تەواو ڕوونە کە ژیانی هەرەوەزی و دونیای بێچەوسانەوە ، دونیای ئازاد و سۆسیالیست دونیایەک کە خودی خەڵکی لە ڕێگای ،کۆبوونەوەی گشتی وهەڵبژاردنی نوێنەرانی خۆی و پێکهێنانی شوراکان دەمەزراندنی دەسەڵاتی شورایی و دواجار بەدیهێنانی سۆسیالیزم و دونیایەک کە تیایدا لە هەمووکەس بەپێی توانای بە هەموو کەس بە پێی پێویستی، دابمەزرێ بە بێ ئەو ڕۆڵە سەرەکییە ، بوونی نابێت و بۆرجوازی وچەوسێنەران بەردەوام دەبن لە دەسەڵاتی سەرکوتگەرانەیان.

لە کۆتایی قسەکانمدا لێرەوە ڕێگە بە خۆم دەدەم کە دەستی ڕێز و ستایش و هاوکاری بە هەموو کرێکاران و زەحمەتکێشانی بەشداربوو لە هەرەوەزییەکانی خانەقین و دەوروبەری وهەروەها کەسە چەپ و سۆسیالیست و کۆمونیستەکان و هەڵسوڕاوانی بزوتنەوەی هەرەوەزی ، بە سنگەوە بگرم داوا دەکەم کە هەر کەسێک و هەر حیزب و ڕێکخراوە و لایەنێک کە خۆی بە پارێزەری سۆسیالیزم دەزانێ ، دوور لە ڕوانگەو

کاری سیکتاریستی پشتیوانی، لەم هەرەوەزیانە بکات لە هەوڵی ئەوەدا بێت، کە ئەم هەرەوەزیانە تەسلیم بە دەسەڵات نەکرێت و تەنانەت ڕێگەش نەدرێت کە لەگەڵ ئۆرگانەکان یان ڕێکخراوەزەردەکانی دەسەڵاتدا تێکەڵ بکرێت وە یان بتوێنرێتەوە، چونکە بۆچونێکی وام گوێ لێبووە کە گوایە گەر هێزی خەڵکی لە دەسەڵتدا بەشدار نەبێت ، ئەوا هیچ بە هیچ ناکات ، بەڵام من بە پێچەوانەوە دەیبینم و هەر کاتێک وای لێکرا، ئەوا دەبێت دەست لە هەرەوەزیەکان هەموو ئەوەش کە لەو ڕێگایەوە بەدەستی دەهێنین بشۆین و جارێکیتر هەموو کارەکان سەرلەنوێ دەست پێبکەینەوە….

سوپاس ڕێزی زۆریشم بۆ ئەم دەرفەتەش کە پێتان دام. هەر سەکەوتوو بن

ستاری چیمەنتۆ
16.03.2017

بیرۆکەیەك بۆ بەهادار کردنی زمانەکەمان… محەمەد تەها حوسێن

با کۆلیژێکی تایبەت بە زمانی کوردی لە زانکۆ سەرەکیەکان بکرێتەوە.

پێشتر لە نووسینی دیکەمدا چوومە سەر بایەخی زمان لە زۆر ڕووەوە، لێرەدا تەنها بیرۆکەیەك لە چوارچێوە دەگرم، لەوانەیە هەم بەشێك بێ لە چارەسەر بۆ پەرتەوازەیی زمانی کوردی لە نێوان ئەم دیالێکت و ئەو دیالێکت، ئەم حزب و ئەو حزب، ئەو ناوچە و ئەم ناوچە. هەم دانی پایەیەکی بەرزتر بێ بە زمانی کوردی بە تایبەت لە هەلومەرجێکدا کە هەڕەشەکان نەك هەر لەسەر زمانن بەڵکو کۆمەڵگە و نەتەوەکەمانی خستۆتە ترس و دڵەڕاوکێیەکی نائومێدەوە.

- کردنەوەی کۆلیژێك لە زانکۆکانی{ سەلاحەددین _ سلێمانی _ کەرکوك _ دهۆك} تایبەت بە زمانی کوردی و بە ناوی(کۆلیژی زمانی کوردی).

کۆلیژەکە ئەم بەشانە بگرێتە خۆ:-

+ بەشی زانستی زمان linguistic: ستراتیژی ئەم بەشە ئیشکردن بۆ لەسەر بەیەکەوە گونجاندنی ڕێسا و بنەماکانی هەر هەموو شێوە زارەکان و هەوڵدان بۆ یەکخستنیان لە چوارچێوەیەکی ستانداردی ماقول، کە سەرەنجام هاوسەنگییەکی ئۆرگانیکی بەدەر لە کاریگەری میزاج و باری دەروونی ئەم لایەن و ئەو لایەن بێنێتە ئارا، هەروەها دانانەوەی زمانی کوردی لەسەر ڕێڕەوێك کە وەك بوونێکی زیندوو بکەوێتە نێو پرۆسێسی کۆمیونیکەیشن و دانوستانەوە بۆ ئەوەی لەگەڵ گەشەی زانستی و تەکنۆلۆژی و کۆمەڵایەتی و کولتووری خۆمان و دنیادا بڕوات. لەگەڵ بڕواهێنان بەو ڕاستیە زانستیەی کە شێوە زارەکان بوونی ڕاستەقینەن و لە هەموو زمانێکدا بە زیندوویی هەن و ئەوەی هەموویان لە بوونێکی ستانداردا کۆدەکاتەوە تەنها فۆڕمێکە بۆ بەیەکەوە بەستنەوە، تاوەکو کردەی کۆمیونیکەیشن و دەرکەوتنی کولتووری وەك یەکێتیەکی هەمەڕەنگ بەردەوام کردەیەکی ئێستاتیکی بێ.

+ بەشی ئەدەب: لەم بەشەدا بە هەمان ستراتیژی زمان کار بۆ ئەوە بکرێ هەموو بوار و ژانرەکانی ئەدەب لە شیعر و چیرۆك و ڕۆمان و فۆلکلۆر و پەخشان و ....تاد لە هەموو شێوە زارەکان بە توخمی هاوبەش بەیەکەوە ببەسترێنەوە و دۆخێك لە گونجان بێننە ئارا لەم یەکگرتنەوە دا چێژ و میزاجی ئەدەبی زیاتر هەستیان پێبکرێ و دواتر ئەم بابەتانە هەموویان لە پڕۆسێسی زمانسازیدا ڕۆڵیان هەبێ و بەستراوەی ڕێسا زمانەوانیە ستانداردەکە بن، ئەمە جگە لە ڕاستی بوونی ئەدەبە ناوچەییەکان بە شێوەزاری تایبەتی خۆیان.

+ بەشی وەرگێڕان: لەم بەشەدا سەرەڕای خوێندنی لایەنە ئەکادیمیەکانی کردەی وەرگێڕان و ڕۆڵی لە ئاڵوگۆڕی کولتووری لە نێوان گەل و نەتەوەکانی دنیادا، سوودێکی لە ڕادە بەدەر بە لادانی ئاستەنگەکانی نێوان شێوەزارەکان دەگەیەنێ. وەرگێڕانی تێکستە کوردیەکان بۆ زمانە بیانیەکان لە تەك وەرگێڕان لە زمانی بیانیەوە بۆ کوردی لە زۆر ڕووەوە کاریگەری خۆی دەبێ کە لێرەدا شوێنی ڕوونکردنەوەی زیاتری نیە، ئەمە جگە لە بە ئەکادیمیکردنی وەرگێڕان و گێڕانەوەی نرخە کولتووری و زانستیەکەی ئەم کردە عەقلی و فەرهەنگیە باڵایە.

+ بەشی ئارکیۆلۆژیای شێوەزارەکان: لەم بەشەدا هۆکارە کولتووری و کۆمەڵایەتی و سایکۆلۆژی و جوگرافی و تۆبۆگرافی و سیاسی و....تاد

یەکان بخوێنرێن و بە ڕیشە بونیادی و مێژووییەکانی شێوەزارەکان و کاریگەریە جۆراوجۆرەکان لە چینە یەك لەسەر یەکەکانی سەردەمە جیاجیاکان بچنە خوار و زەمەن بە زەمەن لێیان بکۆڵرێتەوە و بخوێنرێن. سەرەڕای ئەمەش بایەخی شێوەزار وەك ڕەنگ و دەنگێکی جیا لە نێو ڕەنگاڵەیی زماندا وەدیار بخرێتەوە و گرنگیشی لە دەوڵەمەندکردنی زمان و پرۆسێسی فەرهەنسازیدا بنخێنرێ.

• لە پاڵ ئەم بەشانە دەکرێ بەشی تریش هەبن و بیرۆکەکەی من لەوانەیە کەموکوڕی زۆری هەبێ، چ لە ڕووی ئەم خاڵانەی پێشەوە چ لە ڕووی نەچوونە سەر ئەو بیرۆکانەی تر کە نەمتوانی ناویان بێنم یا لەو کاتەدا نەمزانین و نەهاتنە بیرم. ئەوەی گرنگە تەنها ئەوەیە لە هەلومەرجی ئێستای ئێمەی تیا ین، کردنەوەی کۆلیژێکی لەم بابەتە ئەوەندە دێنێ، چون دۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی و کولتووری ئێمە دۆخێکی تایبەتە و زۆرترین هەڕەشە لەسەر بوونی نەتەوەییمان هەیە کە زمانیش زۆرترین گورزی ئەم هەڕەشەیەی بەر کەوتووە. کردنەوەی کۆلیژێکی لەم شێوەیە دەچێتە چوارچێوەی پڕۆژەیەکی نەتەوەیی و نیشتمانی و کولتووری مەزن و لە هەمان کاتیشدا شیاو و گونجاو کە دەکرێ بە ئاسانی بە کردە بکرێ. هەڵمەتێکی عەقلانی بۆ جێبەجێکردنی پڕۆژەیەکی لەم شێوەیە ش□ش□کی کولتووری و هزری ئەوتۆی عەقلانیە کە دەکرێ بە بێ تێکەڵکردنی یەك زەڕڕە هەڵچوون و سۆز بگاتە ئەنجامی خۆی. هەوڵێکی ستراتیژیشە لە پێناو لادانی گومانەکانی نەبوون و فەراهەم نەبوونی ئەم توخمە بنچینەییە بۆ سازکردنی نەتەوە و نیشتمان.

• قس و شیکاری تر لەم بارەیەوە بۆ نووسینی تر جێدەهێڵم.

محەمەد تەها حوسێن

کۆمەڵگەی هەڵوەشاوەو سیاسەتی لێکترازاو … نەوزاد جەمال

دەمەوبەیان بۆئەوەی لەدووکەڵی ئۆتۆمبیل و گازەکوشندەکان قوتاربیت، خۆت ب□ پارکێکی ناوجەرگەی شارەکەتدا بکەیت. بەڵام، شەڕی

دووپیاو و سێ ژن بەمشت□ک□□و جنێو هێندەی دووکەڵەکە ئاماژەی واقیعێکی کۆمەڵگەی ئێمەیە: توندوتیژی دەبێتە هێزی یەکخەر یا هەڵوەشێنەر. ئەمڕۆ هەڵوەشانەوەی پەیوەندی خێزانی، بەئەندازەی لێکترازانی نێوان و نێوحزبەکان و حکومەت زەقە. ئەگەرچی، شەڕەکە ئەنجامی خیانەتکردنی پیاوێکەوە لەژنەکێک بەسێ منداڵەوە، بەڵام، سکانداڵە سیاسیەکان هێشتا بەهەڵپەسێراوی لەزۆنی وون و تاریکدا ماو□ن□تەوە!

لەم دیمەنە خێزانیەوە وەرەوە بۆ ناو کایەی سیاسی و ئاوڕێک لە دامەزراوەکانیتری کۆمەڵگە بدەرەوە کە داڕزین و داتەپینی گەیشتۆتە کوێ و بەچ ئاراستەیەکدا دەڕوات. بەڕای من، لێرەدا گرفتەکە خودی هەڵوەشانەوەکە نییە، بەڵکو قۆناخی داڕشتنەوەو سەرلەنوێکردنەوە چۆند□ بێت؟ هەڵوەشانەوەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابوری، بەشێکی دانەبڕاوە لەگۆڕانکارییەکان. بەڵام، ئایا جێگرەوەی ئەوەی کەتیادەچێت چییەو بەکام شێوازە پێکهاتنی نوێ روودەدات؟ ئایا پەیمانێکی کۆمەڵایەتی نێوان بکەرو هێزەکان ئەنجامی ویستێکی گشتی دەبێت؟

لەگەڵئەوەی هەڵوەشانەوەو بێسەروبەری، راستیەکە کە بەری پێناگیرێت، سەرلەنوێ داڕشتنەوەی واقیعەکە بەکام ئامرازو پێوەر دەبێت؟ بکەرەکانی ئەم پرۆسەیە کێن و کام ویست و ئەجێندا دەیانجوڵێنێت؟ ئاخر، سەرەڕای ئەوەی ئێمە دووچاری رەتاندنی سیاسی و ئابوری بووین، لەداڕمان و هەڵوەشانەوەیەکدا خۆمان دەبینینەوە کە دەریچەی دەربازبوونی نییە. لەکاتێکدا بێسەروبەری و هەڵوەشانەوەکە هەڵقوڵای ئەم یەکدووساڵەنییە، سەرەداوەکانی بۆ قۆناخی راپەڕین دەگەڕێتەوە. لەوێوە هەڵوەشانەوەی کۆمەڵایەتی و کولتوری و دامەزراوەیی سەڕێکەوتووە. ئەو گەندەڵییەی سەرتاپاگیرەی ئەم ساڵانە دەردراوی ئەو هەڵوەشانەوە درژخایەنەیە. پرسیارەکەش ئەوەیە: بۆ قۆناخی سەرلەنوێ داڕشتنەوە دوائەکەوێت؟

بگەڕێنەوە، سەر رەگوڕیشەی چەمکی بێسەروبەری (entropy) کە بۆ خوێندنەوەی دۆخی سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتی زۆربەی کۆمەڵگەکان تێزێکی بەسوودە. لەبنەڕەتدا ئەم زاراوەیە لەبواری فیزیک و بایۆلۆجی و گەردووناسیدا بەکارهاتووە، لەسیاسەتی نێوەدەوڵەتیشدا بۆ خوێندنەوەی هەڵوەشانەوەی دەوڵەت و داخورانی دەزگاو داڕمانی سیستمی بەها و پێوەری کۆمەڵگەکان بەکاردێت. نموونەی دەوڵەتی شکست و داروخانی رژێمەسەرکوتکەرەکانی ناوچەکە دەرهاویشتەیەکی ئەم پرۆس□ی□.

لێرەوە، چەمکەکە پێوەرێکی زانستیانەیە بۆ دەستنیشانکردنی رادەی

ناسەقامگیری نێودەوڵەتی. چونکە، بێسەروبەری و بێنەزمی واتە نەمانی ڕێکوپێکی و ترازانی بابەتێک لە ڕێچکەو ڕێڕەوەی ئاسایی خۆی. بەدەربڕینێکیتر، ناڕێکی و بێسەروبەریی دۆخێکە نە نەزم هەیە، نە ڕەفتارو هەڵسوکەوتەکانیش لەکۆنترۆڵ دەردەچن و نە پێشبینیش دەکرێن. شایەنی ووتنە، چەمکەکە دەگەڕێتەوە بۆ وتارە ناسراوەکەی ‘راندل شوێڵەر’ کە (٢٠١٠)دا لە گۆڤاری ‘فۆرن ئەفێرس’ بڵاوی کردۆوە. وتارەکە بەناونیشانی ‘سەردەمی بێسەروبەری یان نەزمی نوێی جیهانی’. ئەو لەوەدا پێداگیری دەکات لەوەی ئەو نەزمەی دێتەئاراوە، ئەوەنییە کە سیستەمێکی ڕێکوپێک و سەقامگیری بهێنێتەئاراوە، نەخێر سەردەمی ئێمە بە نەزمی بێسەروبەرانە نەخشاوە.

لەڕووی مێژوویشەوە، کۆتاییەکانی جەنگی سارد بەسەرەتای بێسەربەری و پشێووی دادەنرێت. جیهانی دووجەمسەر ساتێک بووەوە بە فرەجەمسەر. ئەمەش پاشئەوەی زنجیرەیەکی پشێویی و جەنگی هەڵوەشانەوە کەوتەوە. دروستبوونەوەی دەوڵەت بەدیارنەمانی سنورە دێرینەکان و لەدایکبوونی دەوڵەت بەسنوری نوێوە بەبێ توندوتیژی و جەنگی ناوخۆیی نەهاتەدی. جگەلەوەش، سەرهەڵدانی بکەری نادەوڵەتی لەسەر ئاستی جیهان وەک کۆمپانیا سنوربڕەکان، بزاڤە چەکدارو باندەمافیایی و گروپە تیرۆریستەکان، بوونە مایەی ناسەقامگیری و هەڕەشە لەئاسایشی نێودەوڵەتی. بەشێکی ئەم بکەرانە، بە پاڵپشتی شەقام وەک چەکوشی روخانی کۆشکی دیکتاتۆریەت بوو. بەڵام، ئەوەی کەدواتر هاتەدی چیرۆکیکیترە. هاوکات، بۆشایی و کەلێن لە نەخشەی سیاسی جیهاندا، دەرفەتی سەرهەڵدانی هێزو بکەری نوێ ڕەخساند. ئیدی، جیهانیکی یەکڕەهەند و یەکجەمسەر نەما.

لێرەوە، سیاسەتی نێودەوڵەتی جۆرە کارلێکێکی تری گرتەخۆ کە خەسڵەتی بێسەروبەری وەرگرت. سڕانەوەی سنوورو دروستبوونی وڵاتی نوێ بەرجەستەبوونێکی ئەو دیاردەیە. لێرەوە، دەوڵەت و کۆمەڵگەکان هەمان خەسڵەتی لەدایکبوون و مردنی سوڕی ژیانی مرۆڤی وەرگرت. بەهەمان شێوەش، هەڵوەشانەوەی کۆمەڵایەتی و هەڵەتەکانی دامەزراوەکانی، ڕێگەی بە هێزو بکەری نادیار خۆشکرد. بەڵام، دواجار داڕشتنەوەی هاوکێشەی هێزو پێگەکان بەرئەنجامی ئاڵوگۆڕە بێسەروبەربوو. کە خەڵکی بەرەوڕووی دەوڵەت دەبنەوە، بێسەروبەری و پشێوییەک ڕوودەدات کە لەئاکامدا حکومەتەکان بەڕووخاندەن. جگەلەوەش، نیشانەیەکی بێسەروبەریی ئەم سەردەمە ئەوەیە کە تەنانەت لەسەر ئاستی تاکەکەسیش، بەهۆی سەرڕێژی زانیاری و سەرچاوەکانی

گەیاندن و پەیوەندییەوە، مرۆڤ هەست بە بارگرانی و ناسەقامگیری دەکات. مرۆڤ ئەو بەسەربەرییە لەخۆی و دەوروبەرەکەشیدا ئەزموونەکات.

لەم سەنگەوە، تێزی نووسەری ئەمریکی ‘مورەی بووکچین'(1921 – 2006) کە بە ’نوێبوونەوەی ئەرگانیکی کۆمەڵگەکان’ ناسراوە بایەخدارە. لەدیدی ئەودا، بەسەروبەری و پشێوی و داتەپین، پرۆسەیەکی ئالۆگۆڕهێنەرو نوێسازە. تا ئێرە خوێندنەوەکە دروستە، بەڵام گرفتەکە لەسەر ئاستی کۆمەڵایەتی و سیاسی لەوەدایە کە بەسەروبەری ئەوپەڕەو زیادەڕەوانە، بەست و توانای گۆڕانکاری دەبڕێت. ئەو رەتاندنەی کە لەجەستەی کۆمەڵایەتی و سیاسی ئێمە کەووتوە، هەموو شتێکی لە بنە بەست و داهێزراندا هێشتۆتەوە.
لەکاتێکدا دیالیکتیکی کێبەرکێ بەوجۆرە کاردەکات کە تێزو دژەتێز لەتوانایەکی تاڕادەیەک هاوشاندابن. گرفتێکی تریش ئەوەیە، تاچەندە دۆخی بەسەروبەر بەهێزو قوڵبێت، ئەوەندەش خێراتر هەڵوەشانەوەو داتەپین ڕوودەدات. ئەوەی لە□□□یە بەسەروبەرییە کە هەرۆژەی هەواڵێکی دەبیستین و بەئەنجامەکانی ئاشنادەبین. بەڵام، بەکوێ دەگەین پرسیارە سەختەکەیە.

ساڵ چەن وەکو چەقۆ دەتسمە ... نیگار نادر

کەی ئالۆگۆڕەی ئەو ژمارەو رۆژو مانگانەی لەوەر چەرخانی زەمین دا ڕوودەدەن ناوزەدکراون بە نوێبوونەوەی ساڵ ، بەرزبوونەوەی ئەو ژمارانە بەڕەوێکدا لەتەمەنی نیوەمان کەم دەکاتەوەو لەتەمەنی نیوەی ترمان زیاد دەکا ، پێموایە هەر حەوت ملیارد مرۆڤی ئەو جیهانە هەریەکێکیان ساڵێکی جیاواز بە خۆیان هەیە و ساڵی هیچ یەکێکشمان لەئەویترمان ناچێت ، هەر ساڵێکش سیحرێکی خۆی هەیە بەجۆرێک مرۆڤ دەبەڕێتەوە ، بۆ نموونە ساڵ هەن وەک مشار دەتبڕنەوە ، ساڵ هەن وەک تێزاب دەتتوێنەوە ، ساڵ هەن وەک شەکر شیرینت دەکەن ، ساڵ هەن وەکو پەیژە دەتبەنە سەرەوە ساڵ هەن وەکو چاڵ بزرت دەکەن ، ساڵ هەن مرۆڤی گەورەیان تێدا دەبینیەوە ، ساڵ هەن وەکو موس بە

زامداری بەجێتدەهێڵن ، ساڵ هەن وەکو درەخت وشکت دەکەن ، ساڵ هەن دەبن بە پرد ، ساڵ هەن بەچۆکدا دەخەن، ساڵ هەن وەکو پوش بەباتدا دەدەن ، ساڵیش هەن لە خودا نزیکترت دەکەن ، ساڵ هەن کەنەفت و دەردارت دەکەن ، ساڵ هەن پرشنگدارت دەکەن ، سالیش هەن وەکو چەقۆ ئەگەر نەشتکوژن دەتسمن و زامدارت دەکەن.

من ساڵ وەک داشی دامە بە هەستیاری دەبزێوم چونکە ساڵ پڕە لەو سیحرانەی لەسەرەو ئاماژەم پێداون ئەگەر زۆر زیت نەبی ئەوا لەناو گێژەنی ئەو سیحرانەدا لە چاوەڕوانی بەرزبوونەوە و دابەزینی ئەو گۆڕانکاری و ژمارن□دا د□بی ب□ مر□ۋ□کی گشتی و ژیانێکی ڕواڵەتی و ڕۆبۆتی دەژی .

وەرسوڕانی ساڵ لەو سەردەمەدا کە ناوزەدکراوە بە سەردەمی خێرایی پڕە لە تەڵە ،تەڵەی هەمە جۆرو تەڵەی هەمەڕەنگ، مر□ۋ ه□رچی هێزی هەیەتی بەکاریدەهێنێ تا خێرا باژوێ ، لە زانست دا ، لە سیاسەت دا ، لەکار دا ، لە ئابووری دا ، لە جوانی دا ، لە بەناوبانگ بوون دا ، لە دەوڵەمەند بوون دا بەبێ ئەوەی هەست بکا کە لەو ڕاکەڕاکەدا خۆشبەختی و سادەیی و بەهای ژیان لە بنڕا لەدەست دەدات و قوماری تەمەن دەکات ساڵەکەی با دەیبات .

ساڵی ٢٠١٦ وەکو بڕمەند بریندارکەربوو ساڵێک کە بۆ برینی کوردبوون زۆر بەسوێ و پڕژان ، ساڵێک پ□ ل□ □زانی خوێنی کوردان و بەهەدەردانی ئامانجی نیشتیمانی بوو ، پڕ لە ساویلکەیی و خۆبەدەستو□دان و پڕ لە سازش و دەستب□سەری و دانەوان ، پڕ لە مرداربوون لە نەوتدا و دەستخەڕۆ بوون لە فەریکە سیاسەتدا ،ساڵیک تژی لە چەقبوستوویی گەندەڵی و بەستەڵەکی چاکسازی، ساڵێک ئەو هەرێمە تێیدا گەیشتە ترۆپکی دووڕوویی و فیشاڵی سیاسی ،هەرزانتین سینارێۆیی سازان و یەکخستنی لایەنەکان،سالێک پڕلە دووڕوویی پوچی ئەدەبی و هونەری ، دووڕوویی و داڕوخانی کومەڵایەتی ، لەو ساڵەدا بەشە ناڕازی و قوتزەوتکراوەکەی کۆمەڵگە بە دووڕوویی سەرقاڵی ماروپێێژەی خۆوەشاندان و بە خۆپێشاندانی دروستکراو خەریک بوون ، بەشە ڕازی و نەوتقۆرخکەرەکەی هەر خەریکی بەدەستهنانی بەرژەوەندی کەسی وحیزبی بوون .

٢٠١٦ساڵێک بوو وەک مووس ڕوشاندمی و جۆرەها برینی دروست کردن و ڕۆژەکانی پڕ لە خوێ بوون و زامەکانی ئەودیوئەودیو کردن ، ساڵێک نیوەی تیژ لەلەندەن تێپەڕی و شوختی بەزەبری بە تەندروستیدا هێنا ، ساڵێک دووبارە پڕ لە گێژەنی دەستهوڵگرتن و سەرهوڵگرتن لە کوردستان ، ساڵێک وەک دەستتاڕ متمانەی های□ ، ساڵیکی وەک چەقۆ لە پشتەوڕا بریندارکەر .

لەسەردەمی خێرایی دا سیاسەت سال□ی بۆخۆی قورخکردوە ، پتر لەهەر شتێک ئەوەی ئەو حەوت ملیارد مر□ق□ی سەر ئەو ئەستێرەیەی گێژ کردوە هێرشی تیرۆریستی، هەڵبژاردن ، داهێنانی تەکنەلۆژیا ، بازرگانی نەوت . سیاسەت لەڕێگەی مێدیایەوە بەهۆی بازرگانەکانی هەواڵ و لە شاشەکانیانەوە موگناتیسانە زەینی لەسەدا نەوەدی مر□ق□کانیان ڕاکێشاوەو قوڵاپتێکردوەو بەدوای خۆیاندا ڕایانەکێشاوە، لەکۆی ئەو ٣٦٦ ڕۆژەی سال□دا م□شکی مر□ق ک□م رۆژی تیدایە سیاسەت بۆخۆی نەیکێڵی .

لەو سەردەمەدا ئەگەر سەرنج لە تێپەڕینی ساڵ بدەین دەبینین ساڵ چۆن مر□قی کردوە بە سەنتەرێکی کاڵا ئایکۆنێکی بازرگانی ، مر□ق ب□بەردەوامی سەرقاڵە بە کۆکردنەوەی کاڵا بەجۆری جیاواز ، ئەوڕۆ لەپاش قوڵاپەکانی سیاسەت چەقۆیەکانی جوانکاری و شاشەی سمارتفۆنەکان ئەو جیهانە بەڕێوەدەبەن و فیکر و جوانی و هونەر لە قولینچێکێکی گچکە سەرەتاتکێ لەگەڵ ژیان دەکەن .

ساڵ وەکو پەرجوو هەم لێت زیاد دەکا و هەم لێتک□م□د□کا ، ماتماتیکیانە ژمارەیەکت پێوە دەنوسێنێ و ژمارەیەکت لێکەمدەکا ، وەکو تیر ئەگەر بەوریایی نەیهاوێژی ئەوا ئەو دەتهاوێژێ ، بەو مانای□ی لەهەر ساڵێکدا ئەگەر ئامانجێک دەستنیشان نەکەی تا بیپێکێ ئەوا ساڵ دەتپێکێ و پلەیەک لەتەمەنت دێنێتەخوار مر□ق ه□میشە ترس ودڵەڕاوکێی هەیە لەو کەموزیادیەی لە ڕێگایەتی . ساڵی نوێ کە دێت وەکو شەمەندەفەر وایە ئەگەر دروست لەکاتی خۆیدا ئامادن□بی ئەوا تیژ بەجێتدەهێڵێ ، وەکو فڕۆکەش ئەگەر سەردەکەوی دڵنیا نیت دەتگەیەنێتە شوێنی مەبەست یا نا! وەک کەشتی هەرگیز بە پیچەوانەی ئاراستەوە ناتوانین بجوڵێین .

نیگار نادر ١/١/٢٠١٧/